

Τμήμα Νομικής
Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΚΟΥΣΙΑΠΠΑ Π. ΜΑΙΡΗ

A.M. 1340200300563

Αρ. τηλεφώνου: 6978752488

ΤΑ ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ
- ILLEGITIMATE EVIDENCE -

ΜΑΘΗΜΑ : ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ. ΑΝΔΡΕΑΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΟΜΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΚΠΑ

ΜΑΙΟΣ 2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	3
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
(1.1) ΤΑ ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ.....	4
(1.2) ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	5
2. ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.....	9
(2.1) ΑΜΥΝΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ.....	9
(2.2) ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ.....	11
(2.3) ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ.....	13
3. ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ.....	15
(3.1) ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ – ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΕΣ.....	15
(3.2) ΑΡΘΡΟ 19 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.....	16
(3.3) ΑΡΘΡΟ 2παρ.1 και 5παρ.2 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ.....	17
(3.4) ΑΡΘΡΟ 177 παρ.2 ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	18
(3.5) ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ – ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ.....	19
4. ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΞΙΑ.....	20
(4.1) ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.....	20
(4.2) ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	22
(4.3) ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	23
5. ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ – ΚΥΠΡΟΣ.....	27
6. ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	31
7. ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	33
SUMMARY.....	33
8. ΛΗΜΜΑΤΑ.....	34
KEYWORDS.....	34
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	35

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

(1.1) ΤΑ ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Τα παράνομα αποδεικτικά μέσα η συλλογή και η χρήση τους προκαλούν θέμα συζήτησης που απασχολεί όλη την νομική κοινότητα. Γενικότερα η χρήση τους κατά βάση απαγορεύεται βάση συνταγματικών αλλά και άλλων διατάξεων αφού προσβάλλει το ατομικό δικαίωμα της ανθρώπινης αξίας το οποίο έχει πρωταρχική σημασία για τον νομοθέτη. Παρόλα αυτά ο κανόνας αυτός επιδέχεται και κάποιες εξαιρέσεις.

Το απαράδεκτο της χρήσης των παράνομων αποδείξεων, συνδέεται άμεσα με τα ατομικά δικαιώματα, το μέσο δηλαδή προστασίας της ιδιωτικής ζωής του ατόμου. Τα ατομικά δικαιώματα ορίζουν κάποιους περιορισμούς όσον αφορά την συλλογή αποδεικτικών μέσων. Νόμιμη συλλογή αποδείξεων συντελείται μόνο όταν πληρούνται οι προϋποθέσεις του Συντάγματος και του νόμου. Κυρώσεις προβλέπονται για ενδεχόμενη προσβολή των προϋποθέσεων αυτών τόσο από το κράτος αλλά και τους ιδιώτες.

Η ανθρώπινη αξία, που υφίσταται προσβολή με την χρήση παράνομων αποδεικτικών μέσων, καθώς και η προστασία των προσωπικών δεδομένων προστατεύεται παράλληλα και από την ανεξάρτητα Αρχή Προστασίας Ατομικών Δεδομένων. Η Αρχή αυτή έχει ως κύριο στόχο της την προστασία δικαιωμάτων που προστατεύουν την αξία, αξιοπρέπεια και ελευθερία του ανθρώπου.

Τόσο στην ελληνική αλλά και κυπριακή έννομη τάξη τα παράνομα αποδεικτικά μέσα υπάρχει γενικός κανόνας που απαγορεύει την συλλογή και χρήση παράνομων αποδεικτικών μέσων.

Στην παρούσα εργασία, εξετάστηκαν οι συνταγματικές και νομοθετικές προβλέψεις της ελληνικής καθώς και κυπριακής έννομης τάξης για τα παράνομα αποδεικτικά μέσα.

(1.2) ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Πριν την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001 δεν υπήρχε καμία ρητή συνταγματική ρύθμιση που να αφορά την χρήση παράνομων αποδεικτικών μέσων. Έτσι κρίθηκε απαραίτητο στο αναθεωρημένο Σύνταγμα να περιληφθούν διατάξεις που να συγκεκριμενοποιούν με σαφές περιεχόμενο τις επιπτώσεις από την χρήση παρανόμων αποδεικτικών μέσων καθώς και την δυνατότητα χρήσης των μέσων αυτών για την υπεράσπιση του κατηγορουμένου. Στην προσπάθεια εξεύρεσης λύσης αναφορικά με το πιο πάνω πρόβλημα αναπτύχθηκαν δύο θεωρίες:

- Η πρώτη υποστήριζε ότι για να είναι νόμιμη η χρησιμοποίηση παρανόμων αποδεικτικών μέσων για την υπεράσπιση του κατηγορουμένου θα πρέπει να γίνεται συμφηφισμός ανάμεσα στο συνταγματικό δικαίωμα της προστασίας του απορρήτου και του δικαιώματος υπεράσπισης του κατηγορουμένου, ειδικότερα για σοβαρά εγκλήματα ή όταν από την χρήση αποκλειστικά των μέσων αυτών αποδεικνύεται η αθωότητα του κατηγορουμένου.
- Η δεύτερη υποστήριζε ότι η απόλυτη απαγόρευση της χρήσης παράνομων αποδεικτικών μέσων θα ήταν λανθασμένη αφού σε κάποιες περιπτώσεις τα μέσα αυτά θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν είτε κατά του δράστη ενός εγκλήματος είτε υπέρ αθώου που θεωρείται ύποπτος για το έγκλημα.

Με την αναθεώρηση του συντάγματος και την προσθήκη του άρθρου 19 παρ.3 στο Σύνταγμα, καθιερώνεται η απόλυτη και χωρίς καμιά εξαίρεση απαγόρευση της χρήσης αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν με παράνομο και αντισυνταγματικό τρόπο.

Όσον αφορά το δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου, με την χρήση παράνομων αποδεικτικών μέσων, συγκρουόμενο με το δικαίωμα προστασίας του απορρήτου της επικοινωνίας, υπερνικά η συνταγματική κατοχύρωση του άρθρου 19παρ.3Σ που περιλαμβάνει ρητή απαγόρευση της χρήσης αντισυνταγματικών

αποδεικτικών μέσων. Έτσι «υποβαθμίζεται» το δικαίωμα της υπεράσπισης του κατηγορουμένου με την χρήση των παράνομων αυτών μέσων. Μόνες εξαιρέσεις για την νόμιμη χρησιμοποίηση παράνομων αποδεικτικών μέσων αναφέρονται ρητά και περιοριστικά στο Σύνταγμα.

Παρόλα αυτά (μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001), η Νομοθεσία μοιάζει να είναι πιο ελαστική απέναντι στην δυνατότητα χρήσης τέτοιων μέσων και ειδικότερα στις περιπτώσεις που δεν θα μπορούσε να εξασφαλιστεί διαφορετικά η διαφύλαξη συγκεκριμένου δικαιώματος ή συμφέροντος.¹ Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 370^Απαρ.4 Π.Κ αναφέρει μεταξύ άλλων την γενική (και χωρίς συγκεκριμένη απαρίθμηση περιπτώσεων) αρχή «...δεν είναι άδικη, αν η χρήση έγινε ενώπιον οποιασδήποτε δικαστικής ή άλλης ανακριτικής αρχής για την διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος που δεν μπορούσε να διαφυλαχτεί διαφορετικά.». Η διάταξη αυτή του Ποινικού Κώδικα, δεν έρχεται σε σύγκρουση με το άρθρο 19Σ, ούτε αποτελεί ένα από τους αναφερόμενους λόγους άρσης του άδικου χαρακτήρα από την χρήση παρανόμων αποδεικτικών μέσων που απαριθμούνται στο εν λόγω άρθρο.

Η ρύθμιση που προβλέπεται στον εκτελεστικό νόμο του άρθρου 19 του Συντάγματος 2225/1994 «Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας και άλλες διατάξεις» αφορά και το δικαίωμα χρήσης παράνομων αποδεικτικών μέσων για την απόδειξη της αθωότητας του κατηγορουμένου. Σύμφωνα μ'αυτήν «το περιεχόμενο της ανταπόκρισης ή επικοινωνίας, το οποίο έγινε γνωστό λόγω άρσης του απορρήτου, καθώς και κάθε άλλο σχετικό με αυτήν στοιχείο απαγορεύεται, με ποινή ακυρότητας, να χρησιμοποιηθεί και να ληφθεί υπόψη ως άμεση ή έμμεση απόδειξη σε άλλη ποινική, πολιτική, διοικητική και πειθαρχική δίκη και διοικητική διαδικασία για σκοπό διαφορετικό από εκείνο που είχε καθοριστεί με την διάταξη». Εξαιρέση σ'αυτήν διάταξη αποτελεί η

¹ Αυτή η άποψη υποστηρίζεται και από τον Ν.Κ. Ανδρουλάκη στον πρόλογό του στο βιβλίο της Τζ. Ηλιοπούλου Στράγγα [Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου] «...ακόμα και σήμερα,, παρά την αντίθετη πρώτη εντύπωση που δημιουργεί το γράμμα της ελεγχόμενης διάταξης, η δυνατότητα αξιοποίησης των περί ων πρόκειται παρανόμων αποδεικτικών μέσων υπέρ της αθώωσης του κατηγορουμένου... παραμένει σε ικανή έκταση άθικτη».

δυνατότητα υπεράσπισης του κατηγορουμένου σε ποινική δίκη για πλημμέλημα ή κακούργημα. Παρόλα αυτά, ο νομοθέτης καθώς και ο δικαστής μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτά τα παράνομα αποδεικτικά μέσα μόνο αν ο τρόπος κτήσης αυτών των στοιχείων δεν προσέβαλλε συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα τρίτων έχοντας ως αποτέλεσμα και την προσβολή της ανθρωπίνης τους αξίας. Έτσι η ανθρωπίνη αξία τίθεται ως όριο ανάμεσα στις εξαιρέσεις χρήσης παρανόμως αποκτηθέντων μέσων και στις περιπτώσεις που αυτά δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν. Συμπληρωματικά ο νόμος 3115/2003 παρόλο που προβλέπει ποινικές και διοικητικές κυρώσεις για την οποιαδήποτε παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών και των όρων και την διαδικασία άρσης αυτού, δεν καθιερώνει διοικητικές κυρώσεις σε περίπτωση χρήσης παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων. Με παραπλήσιο τρόπο αντιμετωπίζονται και στην κυπριακή έννομη τάξη τα παράνομα αποδεικτικά μέσα. (βλ. «Παράνομα Αποδεικτικά Μέσα-Κύπρος»)

Σήμερα παρατηρείται μια απόπειρα «κάθαρσης» των αποδείξεων που εμπίπτουν στα πλαίσια των παρανόμων αποδεικτικών μέσων. Παράλληλα γίνονται διαβήματα από την νομολογία για ανοχή της χρήσης των μέσων αυτών για την υπεράσπιση του κατηγορουμένου (προνομιακή μεταχείριση του κατηγορουμένου).

Είναι δυνατό στην προσπάθεια διαφύλαξης του συνταγματικού δικαιώματος του άρθρου 19Σ παράγραφος 3 να περιοριστούν άλλα συνταγματικά δικαιώματα όπως αυτό για δικαστική ακρόαση και προστασία του άρθρου 20Σ παράγραφος 1 και το δικαίωμα στην ζωή στην τιμή και την προσωπική ελευθερία του άρθρου 5Σ παράγραφος 2 ειδικότερα στην περίπτωση υπεράσπισης κατηγορουμένου. Υποστηρίζεται ότι το άρθρο 19Σ παράγραφος 3 ακολουθεί την Αρχή της Αναλογικότητας σύμφωνα με την εναρμόνιση του με το άρθρο 25Σ παράγραφος 1 που επιβάλλει σεβασμό στην Αρχή αυτή έχοντας ως συνέπεια την δυνατότητα να γίνουν δεκτές εξαιρέσεις από τον κανόνα του 19Σ παράγραφος 3. Την Αρχή

αυτή, πρέπει να σέβονται κάθε είδους περιορισμοί που διέπουν το Σύνταγμα και επιβάλλονται στα δικαιώματα του ανθρώπου. Ο νομοθέτης δεν είχε σκοπό να ρυθμίσει το ζήτημα της χρήσης παράνομων αποδεικτικών μέσων με τρόπο απόλυτο και χωρίς καμιά εξαίρεση. Η περίπτωση της ανυπαρξίας άλλου αποδεικτικού μέσου για την αθώωση του κατηγορουμένου και ειδικότερα στις περιπτώσεις ιδιαιτέρων σοβαρών εγκλημάτων επιβάλλουν την χρήση τους αφού σύμφωνα με το άρθρο 2Σ παράγραφος 1 «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας».

2. ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

(2.1) ΑΜΥΝΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Τα ατομικά δικαιώματα κατά κανόνα ανήκουν στην κατηγορία των αμυντικών δικαιωμάτων και έτσι έχουν απόλυτο χαρακτήρα απέναντι στις τυχόν επεμβάσεις από την κρατική μηχανή. Περιβάλλουν με προστατευτική ασπίδα, βάση συνταγματικής κατοχύρωσης, την ιδιωτική-προσωπική ζωή του ατόμου, ιδίως από κρατικές παρεμβολές. Αποτελούν δικαιώματα-αξιώσεις του πολίτη απέναντι στην κρατική εξουσία. Το κάθε ατομικό δικαίωμα έχει περιεχόμενο καθορισμένο και συγκεκριμένο. Η υποχρέωση προστασίας αυτών των δικαιωμάτων κρίνεται αναγκαία και ειδικότερα στις μέρες μας που η ανάπτυξη της τεχνολογίας είναι ραγδαία καθιστώντας μ'αυτό τον τρόπο ευκολότερη την εισβολή στην προσωπική (απόρρητη) σφαίρα του ατόμου. Ο συνταγματικός νομοθέτης, όχι μόνο προστάτευσε αλλά και ενίσχυσε τα ατομικά δικαιώματα με το άρθρο 25 παρ.1Σ.

Τα ατομικά δικαιώματα μπορούν να περιοριστούν αποκλειστικά βάσει διατάξεων του Συντάγματος με άρθρα που είτε διασφαλίζουν το γενικό συμφέρον είτε ο περιορισμός τους να οφείλεται σε επιβολή κύρωσης για μια παράβαση. Άσκηση τους που να προκαλεί σημαντική βλάβη στο κοινωνικό σύνολο καθώς και αθέμιτη καταχρηστική χρήση τους απαγορεύεται.

Ατομικά δικαιώματα που χρήζουν προστασίας από το Σύνταγμα είναι μεταξύ άλλων:

Το απαραβίαστο της ιδιωτικής² και οικογενειακής ζωής. Ο νομοθέτης, με το άρθρο 9παρ.1Σ ορίζει ότι η κατοικία του κάθε ατόμου αποτελεί άσυλο. Απαγορεύεται κάθε έρευνα στην κατοικία εκτός αν γίνεται όπως ορίζει ο νόμος με

² «Η ιδιωτικότητα πρέπει να προστατεύεται και όταν ο άνθρωπος δεν επικοινωνεί αλλά αναζητά την απομόνωση». Καμίνης, Παράνομα αποδεικτικά μέσα και συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων σελ.179 επ.

την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας. Τυχόν παραβίασή του είναι παράνομη και οι παραβάτες τιμωρούνται. Η είσοδος στην οικία τρίτου και η παραμονή με σκοπό την άντληση πληροφοριών από αυτή είναι παράνομη. Το δικαίωμα του ασύλου της κατοικίας περιλαμβάνει και προστασία των πληροφοριών που βρίσκονται μέσα σε αυτήν. Ρητά απαγορεύεται τόσο η φανερή είσοδος μέσα στην κατοικία όσο και η μυστική με την εγκατάσταση μέσων οπτικοακουστικών μέσων παρακολούθησης. Προϊόντα που προήλθαν από παραβίαση του ασύλου της κατοικίας είναι παράνομα και δεν αποτελούν νόμιμα αποδεικτικά μέσα. Παράλληλα επισύρουν δικονομικές κυρώσεις για τον δράστη.³ Τυχόν χρήση των προϊόντων αυτών αποτελεί μια εκ νέου παραβίαση του ασύλου της κατοικίας. Η ιδιωτική ζωή του κάθε ατόμου χαρακτηρίζεται από ενδοστρέφεια και δεν επιτρέπεται να γίνεται γνωστός σε τρίτους. Κάθε άτομο είναι ελεύθερο να διαμορφώνει την προσωπική του ζωή όπως επιθυμεί, μακριά από κάθε επέμβαση τρίτου προσώπου. Η ιδιωτική ζωή είναι απαραβίαστη και δεν επιτρέπεται κανενός είδους επιτήρηση, παρακολούθηση ή κατασκόπευση με κανένα μέσο.

Το απαραβίαστο της επικοινωνίας. Ο νομοθέτης, με το άρθρο 19παρ.1Σ προστατεύει από το κράτος και το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας.⁴ Το απόρρητο αυτό αίρεται μόνο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για την διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας από ιδιώτες, θεμελιώνεται με τον νόμο 2225/1994. Η προστασία του απόρρητου που αποτελεί και εκδήλωση του ιδιωτικού βίου, αφορά οποιαδήποτε μορφή ιδιωτικής επικοινωνίας ανεξάρτητα από τον χαρακτήρα της. Η προστασία του απορρήτου αποσκοπεί στο να διασφαλίσει την δυνατότητα των δικαιούχων του δικαιώματος στην ελεύθερη

³ Τη γνώμη αυτή υποστηρίζει ο Δαγτόγλου: «...η παραβίαση του ασύλου της κατοικίας έχει και δικονομικές συνέπειες: αποδεικτικά στοιχεία που ανεβρέθησαν σε έρευνα κατ'οίκον κατά παράβαση του άρθρου 9παρ.2Σ, δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ή αποδεικτικό στοιχείο καμιάς διαδικασίας.

⁴ Στηριζόμενος στο Σύνταγμα, ο Μάνεσης, υποστηρίζει ότι «...έννομη συνέπεια της συνταγματικής προστασίας του απορρήτου είναι ότι το περιεχόμενο μιας επιστολής ή τηλεπικοινωνίας, που το απόρρητό της παραβιάστηκε οπωσδήποτε, από οποιοδήποτε κρατικό όργανο (ή και ιδιώτη), δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί έγκυρα ως νόμιμο αποδεικτικό στοιχείο ενώπιον δικαστηρίου ή οποιασδήποτε άλλης αρχής, ούτε να θεμελιώσει οποιαδήποτε ευθύνη ή να έχει οποιαδήποτε δυσμενή ή επιζήμια συνέπεια για τον συγκεκριμένο φορέα του ασκηθέντος του ατομικού δικαιώματος».

επικοινωνία. Η προστασία του απορρήτου περιλαμβάνει το περιεχόμενο του μηνύματος, την ταυτότητα των επικοινωνούντων αλλά και τον τρόπο και χρόνο επικοινωνίας. Ακόμα και η συνομιλία «πρόσωπο με πρόσωπο» προστατεύεται με το άρθρο 19Σ. Η χρησιμοποίηση των μέσων απόδειξης για οποιοδήποτε λόγο, που προήλθαν από παράβαση απορρήτου είτε από κρατικό όργανο, είτε από ιδιώτη είναι ανυπόστατη και δεν επιφέρει κανένα έννομο αποτέλεσμα.⁵

Το δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου. Κανένας δεν είναι υποχρεωμένος σε κατάθεση επιβαρυντικών στοιχείων για τον εαυτό του.⁶ Μόνη παραχώρηση είναι η υποχρέωσή του να ανεχθεί κάποιες επεμβάσεις στα ατομικά του δικαιώματα, το μέγεθος των οποίων καθορίζεται από τον νόμο. Σύμφωνα με το άρθρο 20 παρ.1Σ, ο κάθε πολίτης μπορεί «να αναπτύξει τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του όπως ο νόμος ορίζει». Έχει λεχθεί ότι το δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου, «αποτελεί την αρνητική όψη του δικαιώματος ελευθερίας του λόγου...ο κατηγορούμενος δεν φέρει το βάρος απόδειξης στην ποινική δίκη».⁷ Τυχόν σιωπή του κατηγορουμένου, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον του σύμφωνα με το τεκμήριο αθωότητας. Τα κρατικά όργανα δεν μπορούν να προβούν σε καμία ενέργεια που θα αποσπούσε από τον κατηγορούμενο μια κατάθεση εάν ο κατηγορούμενος δεν επιθυμεί να την παραχωρήσει ελεύθερα. Τέλος, απαγορεύεται η χρήση βίας, απειλής, ψυχικού εξαναγκασμού ή εξαπάτηση του κατηγορουμένου.

(2.2) ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ

Το δικαίωμα των δημοσιογράφων να μην αποκαλύπτουν τις πηγές των πληροφοριών τους παρόλο που δεν καθορίζεται από το Σύνταγμα, στηρίζεται στο δικαίωμα ελευθερίας του Τύπου. Η ελευθερία του τύπου ορίζεται ρητά στο

⁵ Τσίρης (1994) / Τσακυράκης, ΝοΒ (41), 999 επ.

⁶ Καρρά, (1993),410 επ.

⁷ Μπάκας, Ποιν.Χρον. (ΛΖ), 498

άρθρο 14παρ.2Σ. Το δικαίωμα αυτό των δημοσιογράφων τους παρέχει μεταξύ άλλων τη χρήση του δημοσιογραφικού απορρήτου⁸, δηλαδή την δυνατότητα να προβαίνουν σε αποκαλύψεις χωρίς να εκθέτουν σε κίνδυνο τους πληροφοριοδότες τους. Εάν υπήρχε κίνδυνος αποκάλυψης της ταυτότητας των πληροφοριοδοτών τότε δεν θα υπήρχε πλέον σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ αυτών και των δημοσιογράφων, χωρίς να έχουν οι τελευταίοι δυνατότητα άντλησης πληροφοριών οι οποίες συνήθως αφορούν τρίτους ή το κράτος. Το δημοσιογραφικό δικαίωμα και κατ'επέκταση η ελευθερία του τύπου, εξυπηρετεί και το δημόσιο συμφέρον αφού αποτελεί στυλοβάτη του δημοκρατικού πολιτεύματος. Το απόρρητο του δημοσιογραφικού επαγγέλματος δεν ταυτίζεται με τα άλλα επαγγέλματα που καθορίζονται στο άρθρο 222 ΚΠΔ, γιατί στην περίπτωση των δημοσιογράφων τα γεγονότα δημοσιοποιούνται και μόνο η ταυτότητα του πληροφοριοδότη παραμένει μυστική. Στο άρθρο 222ΚΠΔ καλύπτεται το απόρρητο τόσο της ταυτότητας του ατόμου αλλά και τα γεγονότα που συνέβησαν. Ο Καμίνης υποστηρίζει ότι «το δημοσιογραφικό απόρρητο...προστατεύεται δικονομικώς στις διατάξεις των άρθρων 229 και 231παρ.3 ΚΠΔ όπου προβλέπονται οι συνέπειες της λιπομαρτυρίας στην ανάκριση και στο ακροατήριο αντιστοίχως.»⁹

Η εμπιστοσύνη του κοινού προστατεύεται και σε ορισμένα άλλα επαγγέλματα και λειτουργήματα τα οποία καθορίζονται στο άρθρο 212 ΚΠΔ που απαγορεύει την εξέτασή τους ως μάρτυρες. Εμπιστευτικές πληροφορίες και εξομολογήσεις σε κληρικούς, συνηγόρους, συμβολαιογράφους, γιατρούς, φαρμακοποιούς απαγορεύεται να αποτελούν περιεχόμενο μαρτυρίας. Ο νομοθέτης μ'αυτό τον τρόπο θέλησε να προστατεύσει την καλοπιστία και εμπιστοσύνη του κοινού σ'αυτά τα άτομα, προστατεύοντας έτσι μια πτυχή του δημόσιου συμφέροντος.

⁸ «...αποτελεί καθήκον όχι μόνο δικαίωμα να κρατούν μυστικές τις πηγές τους. Αυτό ορθά επισημαίνεται στην απόφαση 10541/1976 ΠλημΑθ., η οποία αναφέρει ότι η υποχρέωση εχεμύθειας αποτελεί επαγγελματικό καθήκον του δημοσιογράφου.». Ποιν.Χρον.(ΚΣΤ'),667.

⁹ Καμίνης, Παράνομα αποδεικτικά μέσα και συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων σελ.198 επ.

(2.3) ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Οι κυρώσεις που προβλέπονται για τις προσβολές των ατομικών δικαιωμάτων, στο στάδιο της συλλογής των αποδεικτικών μέσων, προβλέπονται από τον νόμο. Ο νομοθέτης έχει μεριμνήσει έτσι ώστε οι παραβάτες τόσο αν προέρχονται από κρατικά όργανα αλλά και οι ιδιώτες, στο στάδιο της συλλογής των παράνομων αποδείξεων, να τιμωρούνται. Το άρθρο 25Σ καθορίζει συγκεκριμένες προληπτικές κυρώσεις οι οποίες αποτρέπουν μια τέτοια δραστηριότητα.¹⁰ Παράλληλα υποστηρίζεται από μια μερίδα της θεωρίας ότι δικονομική κύρωση είναι επιβεβλημένη για την αποτροπή συλλογής παράνομων αποδεικτικών μέσων τόσο από το κράτος αλλά και από ιδιώτες.¹¹ Ο δικαστής έχει την ευχέρεια, μόνο αφού έχει εξαντλήσει κάθε περιθώριο χρήσης κανόνων του δικονομικού δικαίου και τους αποκλείσει λόγω αντισυνταγματικότητας, μέσω του Συντάγματος, να αποφασίσει πια αποδεικτικά μέσα είναι παράνομα προβαίνοντας έτσι στις σταθμίσεις που παρέλειψε ο νομοθέτης.

Το Σύνταγμα δίνει την δυνατότητα στον δικαστή να απαγορεύει την χρήση αποδείξεων στις εξής περιπτώσεις:

(α) όταν το αποδεικτικό μέσο που βρίσκεται στην διάθεση του δικαστή προέρχεται από προηγούμενη παράβαση ατομικού δικαιώματος, και μια περαιτέρω χρήση τέτοιου μέσου θα συνέχιζε την παραβίαση αυτή. Ο αμυντικός χαρακτήρας του δικαιώματος που προσβάλλεται ενεργοποιεί την απαγόρευση της χρήσης των μέσων αυτών.

(β) όταν δεν υπάρχουν ή κρίνονται ανεπαρκείς οι κυρώσεις στα πλαίσια του ουσιαστικού δικαίου η δικονομική κύρωση επιβάλλεται από το Σύνταγμα για την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων (25Σ). Στα πλαίσια της ποινικής δίκης είναι απαράδεκτη η χρήση αποδεικτικού μέσου που έχει αποκτηθεί με προσβολή ατομικού δικαιώματος του κατηγορουμένου και χρησιμοποιείται εις βάρος του. Εν

¹⁰ Υποστηρίζεται η άποψη από την Τζ. Ηλιοπούλου-Στράγγα ότι η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με την προληπτική λειτουργία της ποινής βρίσκει έρεισμα στο άρθρο 25 παρ.1 Σ.

¹¹ Τριανταφύλλου (1993), 421 επ.

αντιθέσει στην πολιτική δίκη, χρήση αποδείξεων που έχουν αποκτηθεί παράνομα δεν κρίνεται παράνομη όταν γίνεται αποκλειστικά για την προστασία του συνταγματικού δικαιώματος του διαδίκου να αποδείξει τους ισχυρισμούς του.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ.2 Σ, ο κατηγορούμενος μπορεί να χρησιμοποιήσει παράνομα αποδεικτικά μέσα έτσι ώστε να καταφέρει να αποδείξει την αθωότητά του.

Το άρθρο 2παρ.1Σ, που διασφαλίζει την προστασία της αξίας του ανθρώπου, είναι ο μοναδικός περιορισμός στο δικαίωμα αυτό του κατηγορουμένου. Ζήτημα προκύπτει εξαιτίας της δυσχέρειας που προκαλείται από την αδυναμία εύκολης εξακρίβωσης αν μια πράξη συνιστά προσβολή της αξίας του ανθρώπου.

3. ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

(3.1) ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ – ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΕΣ

Παράνομα αποδεικτικά μέσα προκύπτουν, όταν κατά την συλλογή των στοιχείων αυτών από κρατικά όργανα, παραβιάζονται οι ουσιαστικές προϋποθέσεις που χαρακτηρίζουν την αρχή του κράτους δικαίου. Η αξιοποίηση των μέσων αυτών είναι παράνομη και η χρήση τους ως στοιχεία κατά του κατηγορουμένου είναι απόλυτα απαγορευμένη, ακόμα και για σοβαρά εγκλήματα. Με την κατοχή της παράνομης πληροφορίας και την περαιτέρω χρήση της συνεχίζεται η προσβολή του ατομικού δικαιώματος που αρχικά θίγεται. Η προσβολή αυτή είναι νόμιμη, μόνο εφόσον προβλέπεται στον νόμο και περιορίζει την αποδεικτική αξιοποίηση στα σοβαρά εγκλήματα. Σε κάθε συλλογή παράνομων αποδεικτικών μέσων, επιβάλλονται κυρώσεις.

Όμοια αντιμετώπιση έχουν και παράνομα στοιχεία που έχουν συναχθεί από ιδιώτες για λογαριασμό του κράτους αλλά και από ιδιώτες που λειτουργούν αυτόνομα. Κάθε ενέργεια τρίτου ατόμου που εισβάλλει στην ιδιωτική ζωή του ατόμου χωρίς την συναίνεσή του, προσβάλλει αντίστοιχα ατομικά δικαιώματα. Στην περίπτωση που ιδιώτης τελεί προσβολή που επισύρει απαγόρευση αποδεικτικής αξιοποίησης εφαρμόζονται οι διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου. Σημαντικό ρόλο στις σχέσεις ανάμεσα σε ιδιώτες αποτελεί η θεωρία της τριτενέργειας¹² που υποστηρίζει ότι από την προστασία που παρέχει το Σύνταγμα στα ατομικά δικαιώματα απορρέει νομική δέσμευση των ιδιωτών στις αναμεταξύ τους σχέσεις, δηλαδή η υποχρέωση των ιδιωτών να σέβονται τα δικαιώματα των τρίτων. Οι σχέσεις αυτές διέπονται από το κοινό δίκαιο. Η αποδοχή της

¹² “Τριτενέργεια είναι η προς τα πρόσωπα κατευθυνόμενη και κυρίως από την κρατική εξουσία πραγματοποιούμενη αμυντική νομική ενέργεια των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η οποία εξασφαλίζει την ακώλυτη άσκησή τους, εξαναγκάζοντας τις απειλητικές αντικοινωνικές δυνάμεις να απέχουν από κάθε προσβολή της ανθρώπινης αξίας». Δημητρόπουλος, Η συνταγματική προστασία του ανθρώπου από την ιδιωτική εξουσία, σ.151 επ.

τριτενέργειας δεν ξεκαθαρίζει το προς λύση τιθέμενο θέμα των αποδείξεων που έχουν αποκτηθεί από ιδιώτες παράνομα. Η κύρωση που πρέπει να επιβληθεί σε ιδιώτη που έχει προσβάλει ατομικό δικαίωμα τρίτου, δεν αποτελεί αποκλειστικά ζήτημα τριτενέργειας. Στην περίπτωση των παράνομων αποδεικτικών μέσων τόσο η τριτενέργεια αλλά και ο συνταγματικός έλεγχος προστατεύουν τον πολίτη όταν ήδη υπάρχουσες κυρώσεις για τους δράστες κρίνονται ανεπαρκείς.

(3.2) ΑΡΘΡΟ 19 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Το άρθρο 19 του Συντάγματος, κατοχυρώνει το απολύτως απαραβίαστο του απορρήτου της επικοινωνίας με οποιοδήποτε τρόπο. Η διαφύλαξη του απορρήτου της επικοινωνίας παρέχει την βεβαιότητα στο κοινό ότι δεν θα υπάρξει καμία κρατική ή ιδιωτική παρεμβολή στις επιστολές, ανταποκρίσεις και επικοινωνία τους. Σημαντική διαφοροποίηση του απορρήτου του 19Σ από τα απόρρητα που διασφαλίζονται από άλλα άρθρα του Συντάγματος είναι ότι το μέτρο άρσης του απορρήτου δεν πλήττει άμεσα μόνο εκείνον κατά του οποίου διατάσσεται, αλλά και κάθε πρόσωπο με τον οποίο επικοινωνεί.¹³ Το απόρρητο του 19Σ προστατεύει κάθε είδους επικοινωνία που πραγματοποιείται κάτω από συνθήκες εμπιστευτικότητας.

Με την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001, το άρθρο 19Σ συμπληρώθηκε με μια νέα παράγραφο (παράγραφος 3) σύμφωνα με την οποία: «Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου αυτού και των άρθρων 9 και 9Α». Η νέα αυτή συνταγματική ρύθμιση αποκλείει κάθε περίπτωση «νόμιμης» χρησιμοποίησης παράνομων αποδεικτικών μέσων σε δίκη. Η προσβολή του συγκεκριμένου συνταγματικού άρθρου καθώς και άλλων άρθρων που έχουν ως περιεχόμενο την προστασία δικαιωμάτων που αφορούν στον σεβασμό και την προστασία του ανθρώπου (2Σ), στην απόλυτη προστασία

¹³ Η γνώμη αυτή υποστηρίζεται από τον Καμίνη Γ. [Το απόρρητο της τηλεφωνικής επικοινωνίας: Η συνταγματική προστασία και εφαρμογή της από τον ποινικό νομοθέτη και τα δικαστήρια].

της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας του ανθρώπου (5Σ), στο απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιοδήποτε άλλο τρόπο (19Σ), στο άσυλο της κατοικίας και το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (9Σ) και στο δικαίωμα προστασίας από την συλλογή, επεξεργασία και χρήση προσωπικών δεδομένων (9^ΑΣ) κρίνεται αδιάκριτα ως απαράδεκτη και παράνομη. Στην ελληνική νομολογία άλλωστε ο συνταγματικώς προστατευόμενος ιδιωτικός βίος περιλαμβάνει την «συνολική ιδιωτική ύπαρξη του ατόμου» ακόμα και όταν ασκεί επαγγελματική και επιχειρηματική δραστηριότητα. Προστασία επιβάλλεται και παράλληλα πρέπει να παρέχεται στην προσωπικότητα, την τιμή, την υπόληψη, τον ιδιωτικό και οικογενειακό βίο, την επαγγελματική, κοινωνική, επιστημονική, καλλιτεχνική, πολιτική ή άλλη συναφή δραστηριότητα κάθε προσώπου.

(3.3) ΑΡΘΡΟ 2παρ.1 και 5παρ.2 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν προστατεύονται μόνο με το άρθρο 25Σ αλλά και με τα άρθρα 2Σ και 5Σ. Με αυτά τα άρθρα προστατεύονται ρητά η ανθρώπινη αξία και αξιοπρέπεια. Αποδεικτικά μέσα που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση αυτών των συνταγματικών άρθρων -παρόλο που είναι δύσκολο να αποδειχθεί η καταπάτηση της ανθρώπινης αξίας και αξιοπρέπειας- είναι παράνομα και επιπλέον ανίσχυρα. Παραδείγματα τέτοιων ανίσχυρων αποδείξεων είναι μαρτυρίες που αποκτήθηκαν μετά από άσκηση ψυχολογικής βίας, βασανιστηρίων ή εκβιασμού. Οι μαρτυρίες αυτές αποτελούν άμεσες προσβολές της ανθρώπινης αξίας. Η χρήση αποδεικτικών μέσων που θίγουν ατομικά δικαιώματα τρίτου ατόμου, είναι δυνατή μόνο στην περίπτωση της υπεράσπισης του κατηγορουμένου (άρθρο 5Σ)¹⁴. Ο δικαστής σ'αυτή την περίπτωση έχει την ευχέρεια αν ο νομοθέτης δεν έχει προβλέψει την δυνατότητα χρήσης από τον

¹⁴ Ο Ανδρουλάκης προτάσσει την ανάγκη προστασίας του ατόμου και ιδιαίτερα του κατηγορουμένου. Ανδρουλάκης (1994), 25επ.

κατηγορούμενο, αποκλειστικά για την υπεράσπισή του, παράνομων αποδεικτικών μέσων, να την επιβάλει, έστω και αν με αυτά θίγεται ατομικό δικαίωμα τρίτου προσώπου. Μόνη εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση που το αποδεικτικό μέσο έχει αποκτηθεί με πράξεις προσβολής της αξιοπρέπειας και αξίας του ανθρώπου και έτσι είναι παράνομη συνταγματικά η δικονομική του χρήση ακόμα και αν αυτή αποσκοπεί στην υπεράσπιση του κατηγορουμένου.

Μαρτυρίες και άλλα αποδεικτικά μέσα που έχουν αποκτηθεί είτε μετά από βασανιστήρια είτε μετά από την δράση agent provocateur αποτελούν απαράδεκτα αποδεικτικά μέσα αφού προσβάλλει την συνταγματικά προστατευόμενη αξία του ανθρώπου (2παρ.1 Σ).

Το κράτος έχει πρωταρχική υποχρέωση να προστατεύει με συνταγματικό νόμο τα ατομικά δικαιώματα όλων των ατόμων από απειλές που προέρχονται από το κράτος αλλά και από ιδιώτες.

Αποδείξεις που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου 2Σ είναι ανίσχυρα, παράνομα αποδεικτικά μέσα.

Τα παράνομα αποδεικτικά μέσα είναι απαραίτητο σύμφωνα με το Σύνταγμα (5Σ) να χρησιμοποιούνται υπέρ του κατηγορουμένου. Αντιφατικό είναι το γεγονός ότι το δικαστήριο σ' αυτή την περίπτωση απονέμει δικαιοσύνη θεμελιώνοντας την κρίση του σε παράνομα αποδεικτικά μέσα.

(3.4) ΑΡΘΡΟ 177 παρ.2 ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η πιο πάνω διάταξη προσφέρει προστασία στα ατομικά δικαιώματα. Έτσι προβλέπεται το δικονομικώς ανίσχυρο των αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί παράνομα τόσο από κρατικά όργανα αλλά και από ιδιώτες. Ο νομοθέτης δίνει μεγάλη σημασία στον τρόπο που αποκτήθηκαν τα μέσα αυτά.

Μόνη εξαίρεση που προβλέπεται είναι η αποδοχή τέτοιων μέσων για κακουργήματα που απειλούνται με ποινή ισόβιας κάθειρξης. Στην περίπτωση αυτή υπάρχει σύγκρουση ανάμεσα στην προστασία του κύρους της δικαιοσύνης με την απαλλαγή κατηγορουμένων που είναι ένοχοι για σοβαρά εγκλήματα. Η διάταξη αυτή καθιερώνοντας αποδεικτικές απαγορεύσεις, συνεχίζει να υποστηρίζει την άποψη ότι τα αποδεικτικά μέσα που έχουν αποκτηθεί νόμιμα μπορούν να αξιοποιούνται στα πλαίσια μιας δίκης.

(3.5) ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ – ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Η συγγραφή ημερολογίου το οποίο περιέχει προσωπικά στοιχεία που αφορά την προσωπική ζωή του συγγραφέα του, εμπίπτει στα πλαίσια της προστασίας του ιδιωτικού βίου, ο οποίος προστατεύεται ρητά από το Σύνταγμα (9Σ). Έτσι το ημερολόγιο δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως νόμιμο αποδεικτικό μέσο αφού μ'αυτή την χρήση θα παραβιαζόταν ένα συνταγματικά προστατευόμενο ατομικό δικαίωμα. Δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ημερολόγιο (προσωπικό) ένα ιδιωτικό έγγραφο που περιέχει στοιχεία της ιδιωτικής ζωής του συγγραφέα. Η συλλογή τέτοιων εγγράφων που θεωρούνται κρίσιμα αποδεικτικά μέσα από διωκτικές αρχές δεν είναι παράνομη. Εν αντιθέσει με τα κρατικά απόρρητα έγγραφα δεν προστατεύονται με το άρθρο 9Σ αφού δεν εμπίπτουν στα πλαίσια του ιδιωτικού βίου. Ο νόμος 2225/1994 εφαρμόζει το ατομικό δικαίωμα περί απορρήτου και με ποινή ακυρότητας δεν επιτρέπει την χρήση των παράνομων αποδεικτικών μέσων.

4. ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΞΙΑ

(4.1) ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Το Ελληνικό Σύνταγμα με το άρθρο 2παρ.1Σ, προστατεύει ρητά την αξία του ανθρώπου, δηλαδή την καταστατική και θεμελιώδη αρχή της έννομης τάξης σ'ένα φιλελεύθερο πολίτευμα. Φορείς των δικαιωμάτων που πηγάζουν από την ανθρωπίνη αξία μπορεί να είναι μόνο τα φυσικά πρόσωπα, χωρίς καμία διάκριση, και όχι τα νομικά πρόσωπα. Αποτελεί σύνολο πνευματικών, κοινωνικών αλλά και υλικών γνωρισμάτων του ανθρώπου καθώς και κριτήριο για την άρση των φιλοσοφοκοινωνικών συγκρούσεων. Η ανθρωπίνη αξία, αποτελεί αντικειμενική αρχή, από την οποία απορρέουν ατομικά δικαιώματα. Μαζί με την ισότητα(άρθρο 4Σ) και την ελευθερία (άρθρο 5Σ) (ισότητα και ελευθερία είναι εξειδικεύσεις της αξίας του ανθρώπου), αποτελούν ένα δικαιοκίτριγωνα. Η ψυχολογική, σωματική αλλά και η οποιαδήποτε άλλη μορφή προσβολής της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας είναι αντισυνταγματική. Τυχόν προσβολή της τιμωρείται από τον συνταγματικό νομοθέτη, αφού η αξία του ανθρώπου και κατ'επέκταση ο σεβασμός με τον οποίο αυτή πρέπει να αντιμετωπίζεται, αποτελεί πρωταρχικό χρέος της πολιτείας. Το κράτος δεν πρέπει απλά να σέβεται και να προστατεύει την υπέρτατη αξία της ανθρωπίνης ζωής αλλά και να την διαφυλάττει όταν αυτή απειλείται και από ιδιώτες, αποτελεί δηλαδή έκφανση της «κρατικής επιβολής υποχρέωσης στους ιδιώτες». Έτσι το περιεχόμενο του άρθρου που αναφέρεται στον σεβασμό της αξίας του ανθρώπου δεν περιλαμβάνει μόνο ένα αναφαίρετο δικαίωμα όλων των πολιτών αλλά ταυτόχρονα και μια υποχρέωση των κρατικών οργάνων απέναντι τους.

Η διάταξη που αφορά στην προστασία της ανθρωπίνης αξίας, παρόλο που έχει δεσμευτικό περιεχόμενο, εφαρμόζεται μόνο στην περίπτωση που η διάταξη του νόμου δεν καλύπτει και κατά συνέπεια δεν προστατεύει με ειδικότερες διατάξεις το περιεχόμενο του δικαιώματος που πρέπει να διαφυλαχτεί.

Η αρχή της προστασίας της ανθρώπινης αξίας, χαρακτηρίζεται ως το κορυφαίο ερμηνευτικό κριτήριο αφού χρησιμοποιείται για την επίλυση ερμηνευτικών προβλημάτων άλλων διατάξεων.

Ο σεβασμός και η προστασία που επιδέχεται βάσει του Συντάγματος η ανθρώπινη αξία είναι απαραβίαστη, δεν επιδέχεται καμία εξαίρεση ούτε οποιονδήποτε περιορισμό. Η συνταγματική απαγόρευση του απαραβίαστου της ανθρώπινης αξίας αποτελεί τον πυρήνα των πτυχώσεων της ανθρώπινης προσωπικότητας. Μόνο σε σοβαρές αλλά και νομικά σημαντικές προσβολές της μπορεί το υπέρτατο δικαίωμα της ανθρώπινης αξίας να θιγεί. Επιπλέον, δεν μπορεί κανένας πολίτης να παραιτηθεί από τα δικαιώματα που πηγάζουν από τον σεβασμό στην αξία της ανθρώπινης ζωής, αφού είναι απαράδεκτη κάθε παραίτηση από Συνταγματικά Δικαιώματα. (Αποδεκτή είναι μόνο η παραίτηση από κάποιες δικαστικές και οικονομικές εκφάνσεις αυτών των δικαιωμάτων.)

Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, συνέβαλε με πολλούς τρόπους στην επαύξηση της προστασίας της ανθρώπινης αξίας. Χάρη σ' αυτή η προστασία των προσωπικών δεδομένων εντάχθηκε στην προστασία που παρέχεται στα θεμελιώδη δικαιώματα που συνδέονται με τον ιδιωτικό βίο και στην ενδυνάμωση της προστασίας τους γεγονός που οδηγεί στον εκσυγχρονισμό του ελληνικού νομικού πολιτισμού.

Η προσβολή της ανθρώπινης αξίας (2 παρ.1Σ), είτε από ιδιώτες, είτε από κρατικά όργανα, επισύρει κυρώσεις σ' όλους τους δικαιικούς χώρους, καθώς και την κύρωση του ανίσχυρου στο δικονομικό δίκαιο.

Η χρήση παράνομων αποδεικτικών μέσων, μπορεί αποκλειστικά να επιτραπεί σε περιπτώσεις που δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι με την χρησιμοποίησή τους θα επέλθει έστω και η παραμικρή «καταπάτηση» της συνταγματικά προστατευόμενης αξίας του ανθρώπου αφού αυτή η διάταξη υπερισχύει από τις τυχόν εξαιρέσεις που προκύπτουν από το απαράδεκτο της χρήσης των παράνομων αποδεικτικών μέσων. Μια άλλη άποψη υποστηρίζεται από τον

Ανδρουλάκη σε σχέση με την ανθρώπινη αξία και την χρήση παράνομων αποδεικτικών μέσων. Πιο συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι «Η στέρηση από τον κατηγορούμενο της δυνατότητας χρήσης των εν λόγω μέσων για την απόδειξη της αθωότητας του, όταν αυτά αποτελούν το μοναδικό μέσο για την επίτευξη αυτού του στόχου, μπορεί να προσβάλει την ανθρώπινη αξία – και αυτό είναι σε κάθε περίπτωση ανεπίτρεπτο».¹⁵

(4.2) ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων είναι μία από τις πολλές ανεξάρτητες αρχές που ως κύριο σκοπό τους θέτουν την προστασία των ήδη υφιστάμενων δικαιωμάτων καθώς και την ανάδειξη νέων δικαιωμάτων θωρακίζοντας έτσι θεμελιώδεις αξίες που σχετίζονται με την αξία και την ελευθερία του ανθρώπου. Αξίες δηλαδή που απειλούνται στην σημερινή ανατρεπτική εποχή μας, αφού έχουν πάψει προ πολλού να βρίσκονται κάτω από την ασπίδα της κρατικής εξουσίας.

Κρίνεται απαραίτητο τα θεμελιώδη δικαιώματα να προστατεύονται ρητά. Η προστασία της αξίας του ανθρώπου και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του αποτελούν το κύριο μέλημα της Αρχής. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων, και των βασικών αρχών τους, συμβάλλει τα μέγιστα και στην προστασία άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων συναφή με την ανθρώπινη αξία όπως η θρησκευτική ελευθερία, ενισχύοντας έτσι τις δυνατότητες αποτελεσματικής προστασίας του πολίτη από τυχόν προσβολές προσωπικών του δεδομένων.

Σύμφωνα με το άρθρο 15 του ν.2472/97 παράγραφος 1 «Συνίσταται Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, με αποστολή την εποπτεία της

¹⁵ Ν.Κ. Ανδρουλάκης στον πρόλογό του στο βιβλίο της Τζ. Ηλιοπούλου Στράγγα [Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου]

εφαρμογής του παρόντος νόμου κι άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του παρόντος νόμου και άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και την ενάσκηση των αρμοδιοτήτων που της ανατίθενται κάθε φορά.» Παράλληλα ο εν λόγω νόμος, προέβλεψε διοικητικές και ποινικές κυρώσεις, καθώς και αστική ευθύνη.

Η Αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων και η μέχρι τώρα λειτουργία της, είναι απαραίτητη όχι μόνο για την προστασία της ανθρώπινης αξίας και αξιοπρέπειας αλλά και των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Ο προστατευτικός ρόλος των ανεξαρτήτων Αρχών, ειδικότερα της Αρχής προστασίας προσωπικών δεδομένων, όσον αφορά θεμελιώδη δικαιώματα, είναι καθοριστικός. Συμπερασματικά η ενίσχυση τόσο των αρμοδιοτήτων και δυνατοτήτων τους αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση.

(4.3) ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Νόμιμη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων πρέπει να γίνεται αποκλειστικά μέσα στα πλαίσια του επιδιωκόμενου σκοπού, να είναι πρόσφορη αλλά και αναγκαία. Παράλληλα τα προσωπικά δεδομένα που πρόκειται να τύχουν νόμιμης επεξεργασίας πρέπει να είναι συναφή, πρόσφορα καθώς και ποσοτικά αλλά και ποιοτικά όχι περισσότερα απ'όσα κάθε φορά απαιτείται, σύμφωνα με τον σκοπό της επεξεργασίας.

Η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων που να υπερβαίνουν την νόμιμη επεξεργασία ακόμα και αν το υποκείμενο των προσωπικών δεδομένων δώσει την συγκατάθεσή του, δεν είναι θεμιτή αφού αντίκειται στην αρχή του σκοπού της αναγκαιότητας.

Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να περιορίζεται στο απολύτως απαραίτητο για την εξυπηρέτηση αποκλειστικά του νόμιμου σκοπού της.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΜΕΣΩ ΚΛΕΙΣΤΩΝ ΚΥΚΛΩΜΑΤΩΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ:

Δεδομένα ήχου και εικόνας που συλλέγονται και αποθηκεύονται από σταθερή βιντεοκάμερα η οποία λειτουργεί μόνιμα συνιστούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των οποίων η επεξεργασία συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σύμφωνα με το άρθρο 2 περ.δ'Ν.2472/1997. Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων με απόφασή της (1122/7.9.2000) καθορίζει τις νόμιμες προϋποθέσεις επεξεργασίας των προσωπικών αυτών δεδομένων.

Η λήψη και η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων μέσω κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης είναι παράνομη αφού προσβάλλει στοιχεία της προσωπικότητας του ανθρώπου καθώς και την ιδιωτική του ζωή. Νόμιμες προϋποθέσεις για αυτού του είδους λήψη και επεξεργασία καθορίζονται ρητά από απόφαση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ ΑΡΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ – ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ (1697/2000):

Στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με το άρθρο 19 του Συντάγματος και σε συνδυασμό με το 3 και 4 Σ και του Ν.2225/94 αρμόδια όργανα για την άρση του απορρήτου είναι το Δικαστικό Συμβούλιο ή ο Εισαγγελέας και μόνο για την διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων ρητά αναφερόμενα στον νόμο ή για λόγους εθνικής ασφάλειας. Σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση δεν μπορεί να τεθεί ζήτημα άρσης του απορρήτου αν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις που ρητά ορίζει ο νόμος τότε προκύπτει ζήτημα χρήσης παράνομων αποδεικτικών μέσων.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ ΧΡΗΣΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ:

Απόφαση της αρχής υπ' αριθμό 100/31.1.2000

Απαγορεύεται η κατοχή, συγκρότηση αρχείου (πράξη που αποτελεί επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν.2472/97) με βάση κασέτα και προσωπικό ημερολόγιο τρίτου προσώπου που να περιέχουν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, καθώς και η οποιαδήποτε χρήση τους (για τηλεοπτικούς σκοπούς). Τέτοιο αρχείο πρέπει να καταστρέφεται καθώς και κάθε αντίγραφο του. Επιπλέον τέτοια αποδεικτικά μέσα που λήφθηκαν παράνομα πρέπει να επιστρέφονται στον νόμιμο κάτοχό τους. Χρήση τέτοιων παράνομων αποδεικτικών μέσων σε τηλεοπτικές εκπομπές επισύρει πρόστιμο τόσο στον δημοσιογράφο που τα χρησιμοποίησε στην εκπομπή του όσο και στον εκπρόσωπο της εταιρίας (καναλιού).

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΕΝΕΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΣΚΟΠΟΥΣ ΕΞΙΧΝΙΑΣΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΩΞΗΣ:

(401/15.2.2001 (15/2001))

Για τους σκοπούς εξιχνίασης εγκλημάτων και ποινικής δίωξης, δεν τίθεται θέμα λήψης γενετικού υλικού πράγμα που θα αποτελούσε παρέμβαση στην προσωπικότητα του ατόμου αλλά στην παραγωγή και περαιτέρω χρήση γενετικών πληροφοριών από μια τέτοια ανάλυση. Από μια τέτοια χρήση του γενετικού υλικού προκύπτει μια συνολική εικόνα του ατόμου αλλά και πληροφορίες από τους συγγενείς της ίδιας γενετικής γραμμής του ατόμου αυτού. Μια τέτοια διαδικασία μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες για το άτομο αλλά και την οικογένεια του καθώς με αυτό τον τρόπο προσβάλλεται η αξία αυτών των ανθρώπων. Ταύτιση με την παραδοσιακή διαδικασία αποτύπωσης των δακτυλικών αποτυπωμάτων δεν μπορεί να υπάρξει αφού η χρήση τους περιορίζεται αποκλειστικά στην ταυτοποίηση του ατόμου. Η γενετική ανάλυση για σκοπούς εξιχνίασης εγκλημάτων και ποινικής δίωξης πρέπει να αποτελεί

περιοριστικά γενετικό αποτύπωμα χωρίς να προκύπτουν πρόσθετες πληροφορίες για το άτομο. Η χρήση της πρέπει να περιορίζεται στα απαριθμημένα ιδιαίτεως σοβαρά ποινικά αδικήματα για την διακρίβωση των οποίων είναι επιτρεπτή η γενετική ανάλυση και η προληπτική χρήση της είναι απαγορευμένη. Μετά την εκπλήρωση του σκοπού της γενετικής ανάλυσης, το γενετικό υλικό πρέπει να καταστρέφεται και τα δεδομένα να καταστρέφονται. Η γενετική ανάλυση πρέπει να γίνεται με τις κατάλληλες μεθόδους και διαδικασίες κάτω από αυστηρότατους ελέγχους. Η όλη διαδικασία πρέπει να βρίσκεται κάτω από την συνταγματική προστασία που παρέχει η προστασία της ανθρώπινης ζωής και αξιοπρέπειας. Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις η ανάλυση και χρήση γενετικού υλικού είναι νόμιμη και δεν αποτελεί παράνομο αποδεικτικό μέσο.

5. ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ – ΚΥΠΡΟΣ

Στην Κύπρο εφαρμόζονται σύμφωνα με το άρθρο 29(1)(β) του Περί Δικαστηρίων Νόμου, τόσο το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας όσο και το Αγγλικό Κοινοδίκαιο (Common Law).

Θεωρητικά υπάρχουν δύο συγκρουόμενες απόψεις όσον αφορά τα παράνομα αποδεικτικά μέσα:

—Τα παράνομα αποδεικτικά μέσα (που είναι σχετικά με το περιεχόμενο της δίκης), δεν πρέπει να αποκλείονται κατά την διεξαγωγή της δίκης. Μ'αυτό τον τρόπο (ίσως) θα οδηγούμασταν στην απαλλαγή του ενόχου. Όμως για την διαφύλαξη της δικαιοσύνης έννομης τάξης μπορεί να υπάρξει ποινική δίωξη, αστική ή πειθαρχική δίωξη αυτού που πήρε με 'δόλια' μέσα και χρησιμοποίησε τα παράνομα αποδεικτικά μέσα.

—Τα παράνομα αποδεικτικά μέσα (που είναι σχετικά με το περιεχόμενο της δίκης), πρέπει να αποκλείονται κατά την διεξαγωγή της δίκης. Η χρήση των παράνομων αποδεικτικών μέσων, καθώς και η διαρκής και κατ'εξακολούθηση συνέχιση αυτής της παράνομης δραστηριότητας, θα είχε ως αποτέλεσμα την παραβίαση βασικών συνταγματικών δικαιωμάτων του πολίτη

Ανάμεσα στις δύο αντικρουόμενες θεωρίες, υπερισχύει αυτή που αποκλείει τα παράνομα αποδεικτικά μέσα και την περαιτέρω χρήση τους (αφού αντίκειται στον νόμο) έστω και αν θα μπορούσε να αποβεί σωτήρια για τον δράστη. (Απαλλαγή προσώπων που θα μπορούσαν να βρεθούν ένοχα για μια κατηγορία.)

Τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, διασφαλίζονται ρητά από συνταγματικές πρόνοιες που δεν επιδέχονται καμία δικαστική επέμβαση. Ο αποκλεισμός αποδεικτικών μέσων τα οποία λαμβάνονται κατά παράβαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ανθρώπου, είναι απόλυτος και δεν υπόκειται σε κανένα συμβιβασμό. Αποδεικτικά μέσα που λήφθηκαν κατά παράβαση βασικών

ανθρώπινων δικαιωμάτων όπως αυτά που θεμελιώνονται από συνταγματικές πρόνοιες, δεν γίνονται αποδεκτά.

Εξαιρέση που μπορεί να θεωρηθεί απόκλιση από τον γενικό κανόνα που αφορά στην απαγόρευση της χρήσης των παρανόμων αποδεικτικών μέσων, αποτελεί η περισυλλογή και η χρήση τους αποκλειστικά και μόνο όταν υπάρχει εξουσιοδότηση με νόμο για σκοπούς που καθορίζονται από το Σύνταγμα.

Το Κυπριακό Σύνταγμα με άρθρα του διασφαλίζει την προστασία κάθε έκφρασης του ιδιωτικού βίου των πολιτών, όταν αυτή δεν αντιβαίνει στον νόμο. Πιο συγκεκριμένα με το άρθρο 15Σ προστατεύει το δικαίωμα της ιδιωτικής και περιουσιακής ζωής των πολιτών, με το άρθρο 17Σ, κατοχυρώνει το δικαίωμα σεβασμού του απορρήτου κάθε μορφής επικοινωνίας . Επιπλέον το άρθρο 34Σ, απαγορεύει την κατάργηση βασικών θεμελιωδών αρχών του Συντάγματος, όπως αυτές κατοχυρώνονται από το Σύνταγμα.

Νόμος που αφορά τη χρήση παράνομων αποδεικτικών μέσων:

Ν.1996(Ν.92(Ι)/96)Περί της προστασίας του Απορρήτου της ιδιωτικής επικοινωνίας. Ο συγκεκριμένος νόμος απαγορεύει και ποινικοποιεί, με ορισμένες εξαιρέσεις, την αποκάλυψη του περιεχομένου κάθε ιδιωτικής επικοινωνίας, περιλαμβανομένης και της τηλεπικοινωνίας.

Το ερώτημα αν παράνομα αποδεικτικά μέσα και πιο συγκεκριμένα μαρτυρία που λήφθηκε κατά παράβαση συνταγματικών διατάξεων μπορούν να γίνουν αποδεκτά εξετάστηκε για πρώτη φορά στην υπόθεση Αστυνομία ν. Γεωργιάδης.¹⁶ Πιο συγκεκριμένα στην εν λόγω υπόθεση είχε τεθεί το ερώτημα κατά πόσον μαρτυρία που λήφθηκε εν αγνοία του μάρτυρα και με παράνομο τρόπο μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως αποδεικτικό μέσο. Το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάνθηκε έχοντας υπόψη του το 34Σ που απαγορεύει την καταστρατήγηση θεμελιωδών αρχών του Συντάγματος, ότι η μαρτυρία αυτή δεν μπορούσε να γίνει αποδεκτή

¹⁶ (1983) 2 CLR 33

γιατί παραβίαζε θεμελιώδη άρθρα του Συντάγματος (15Σ δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, 17Σ δικαίωμα σεβασμού του απορρήτου της επικοινωνίας).¹⁷

Όσον αφορά ταινίες ή μαγνητοταινίες που λήφθηκαν χωρίς να το γνωρίζουν οι συνομιλητές με χρήση ηλεκτρονικών ή άλλων μέσων, το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάσισε ότι η τηλεφωνική επικοινωνία αποτελεί πτυχή της ιδιωτικής ζωής (15Σ) καθώς και μορφή επικοινωνίας (17Σ) το απόρρητο της οποίας προστατεύεται από το Σύνταγμα. (Υπόθεση Αστυνομία V. Γιάλλουρος).¹⁸ Κανένας τρίτος, εκτός αν του παρέχεται εξουσιοδότηση από τον νόμο για τους σκοπούς που ορίζει το Σύνταγμα, δεν έχει δικαίωμα να εποπτεύει ή να διεισδύει στις τηλεφωνικές επικοινωνίες μεταξύ των πολιτών, καθώς και σε κάθε στοιχείο που σχετίζεται με αυτές.

Μαρτυρία που λαμβάνεται από Αστυνομία χωρίς ένταλμα αλλά με την συγκατάθεση του μάρτυρα χωρίς να επιβληθεί στον μάρτυρα οποιοσδήποτε περιορισμός στις κινήσεις του μπορεί να γίνει δεκτή από το δικαστήριο ως νόμιμο αποδεικτικό μέσο. Αντίθετα, αν υπάρχει ο οποιοσδήποτε περιορισμός στο πρόσωπο που ανακρίνεται χωρίς ένταλμα τότε οι Αστυνομικές Ενέργειες ισοδυναμούν με παράνομη κράτηση (κατά παράβαση του 11Σ) και η μαρτυρία αποτελεί παράνομο αποδεικτικό μέσο. Παράλληλα ιδιωτικά έγγραφα που τηρούνται με τρόπο που παρέχεται δυνατότητα χρησιμοποίησης τους από τρίτα πρόσωπα δεν μπορούν να τύχουν προστασίας του δικαιώματος του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής που παρέχει το 15Σ.

Εκτύπωση Ηλεκτρονικού Υπολογιστή δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή ως μαρτυρία βάσει του Άρθρου 5^A του περί Αποδείξεως Νόμου, ΚΕΦ.9. (Εφαρμόζεται και

¹⁷ Στην εν λόγω υπόθεση ο Δικαστής Γ.Μ. Πικής υποστήριξε ότι «μαρτυρία που λαμβάνεται κατά παράβαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ανθρώπου (εκτός εκεί που η παρέκκλιση εξουσιοδοτείται με νόμο για τους σκοπούς που καθορίζει το Σύνταγμα) είναι απόλυτος και δεν επιδέχεται κανένα συμβιβασμό ή εξαίρεση».

¹⁸ Νομικό Ερώτημα 279 της 7/4/92

σ'αυτή την περίπτωση ο κανόνας που απαγορεύει την εξ ακοής μαρτυρία.)¹⁹ Αντίθετα η αναπαραγωγή του περιεχομένου της μνήμης του Ηλεκτρονικού Υπολογιστή η οποία πηγάζει και εξάγεται από την συστηματική λειτουργία του αποτελεί νόμιμο αποδεικτικό μέσο σύμφωνα με τον περί Αποδείξεως (Τροποποιητικός) Νόμο του 1994, (Ν.54(Ι)/94).

Στο Κυπριακό δικαϊκό χώρο μέγιστη σημασία έχει η διασφάλιση και η προστασία των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων τα οποία περιφρουρούνται από το Σύνταγμα. Αυτές οι Συνταγματικές διατάξεις και πρόνοιες δεν επιδέχονται καμία δικαστική επέμβαση, είναι απόλυτες και δεν υπόκεινται σε κανένα συμβιβασμό ή εξαίρεση. Κατά κανόνα, (εκτός από τις εξαιρέσεις που αναφέρονται περιοριστικά στο Σύνταγμα) όπως και στην ελληνική έννομη τάξη, αποδεικτικά μέσα που έχουν ληφθεί με παράνομο τρόπο κατά παράβαση θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του ατόμου είναι απαράδεκτα.

¹⁹ Απόφαση Ανωτάτου Δικαστηρίου Κύπρου Δημοκρατία-V-1. Χρίστου Σάββα Συμιανού, 2. Σάββα Πλαστήρα Ιωάννου, άλλως «Κινέζος» στις 27 Οκτωβρίου 1999.

6. ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τα προλεγόμενα, προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν παράνομα κατά παράβαση Συνταγματικών άρθρων (α' 9,9Α,19Σ). Ο κανόνας όμως αυτός επιδέχεται εξαιρέσεις οι οποίες αναφέρονται περιοριστικά στο Σύνταγμα, όπως για τη χρήση τους ως αποδείξεων μόνο για την υπεράσπιση του κατηγορουμένου (α' 5 παρ.2 Σ.).

Σκόπιμο κρίνεται η απαγόρευση να κάμπτεται μπροστά στο ενδεχόμενο προσβολής του ατομικού δικαιώματος της προστασίας της ανθρώπινης αξίας. Αντίθετα, η προσβολή της είτε από το κράτος είτε από ιδιώτες επισύρει κυρώσεις και η συλλογή αποδείξεων που βασίζεται σ' αυτήν είναι δικονομικά ανίσχυρη. Τα ατομικά δικαιώματα στρέφονται κατά του κράτους με σκοπό την διαφύλαξη των ελευθεριών και αξιώσεων του κοινού. Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, συνέβαλε τα μέγιστα στην επαύξηση της προστασίας της αξίας και της αξιοπρέπειας του ανθρώπου. Παράλληλα βοήθησε και στην ενίσχυση των ελευθεριών και των ατομικών δικαιωμάτων απέναντι στην κρατική εξουσία.

Κυρώσεις για την προσβολή των ατομικών δικαιωμάτων και ειδικότερα για την συλλογή παράνομων αποδεικτικών μέσων προβλέπει ο νομοθέτης με κανόνες δικονομικού δικαίου. Ο δικαστής μόνο αφού έχει εξαντλήσει κάθε περιθώριο χρήσης νομοθετικών κανόνων χωρίς αποτέλεσμα λόγω αντισυνταγματικότητας που τυχόν προκύψει, μπορεί στηριζόμενος στο Σύνταγμα, να συναγάγει απευθείας απαγόρευση χρήσης παράνομων αποδεικτικών μέσων. Δεν αποτελεί αποκλειστικά ζήτημα «τριτενέργειας» το πρόβλημα της συλλογής παράνομων αποδεικτικών μέσων από ιδιώτες καθώς και η κύρωση που πρέπει να επιβληθεί για την εν λόγω παρανομία. Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για να είναι νόμιμη, πρέπει να είναι στα πλαίσια του επιδιωκόμενου σκοπού, πρόσφορη και αναγκαία. Αποδεικτικά μέσα που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση των άρθρων

2παρ.1Σ και 5παρ.2Σ είναι παράνομα και ανίσχυρα αφού προσβάλλουν το συνταγματικώς προστατευόμενο δικαίωμα της προστασίας της ανθρώπινης αξίας. Η διάταξη του άρθρου 177 παρ.2 ΚΠΔ, περιέχοντας αποδεικτικές απαγορεύσεις, κατοχυρώνει τον κανόνα που αποδέχεται την αξιοποίηση μόνο των νόμιμα αποκτηθέντων αποδείξεων. Το άρθρο 19Σ κατοχυρώνει το απόρρητο κάθε είδους επικοινωνίας. Η παρ.3 του 19Σ, απαγορεύει την οποιαδήποτε χρήση παράνομων αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν κατά παράβαση άρθρων του Συντάγματος. Στον κυπριακό δικαιοχώρο είναι απαράδεκτη η όποια χρησιμοποίηση παράνομων αποδεικτικών μέσων με εξαίρεση την συλλογή και χρήση τους όπως και όταν ορίζει ρητά το Σύνταγμα.

7. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΤΑ ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Τα παράνομα αποδεικτικά μέσα, η συλλογή και η περαιτέρω χρήση τους, δημιουργούν ζητήματα που αφορούν όλη την έννομη τάξη. Η χρήση τους καταστρατηγεί το ατομικό δικαίωμα που αφορά στην προστασία του ανθρώπου. Έτσι ο νομοθέτης, στην προσπάθειά του να προστατέψει την ανθρώπινη αξία, θέσπισε διατάξεις του Συντάγματος και του ΚΠΔ που απαγορεύουν την συλλογή αποδείξεων με παράνομο τρόπο καθώς και την περαιτέρω χρήση και αξιοποίησή τους. Η απαγόρευση αυτή όμως δεν είναι απόλυτη αφού υπάρχουν κάποιες εξαιρέσεις που επιτρέπουν την χρήση των μέσων αυτών. Επιπλέον η ανθρώπινη αξία προστατεύεται και από την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων. Η απαγόρευση συλλογής και αξιοποίησεως των μη νόμιμα αποκτηθέντων αποδεικτικών μέσων χαρακτηρίζει όχι μόνο την ελληνική αλλά και την κυπριακή έννομη τάξη.

SUMMARY

ILLEGITIMATE EVIDENCE

Illegitimate evidence, its collection and its further use, causes issues that concern the whole legal order. Its use violates the rights of individuals, regarding the protection of man. Thus, in order to protect the human value, the legislator enacts provisions of the constitution and of the code civil procedure that prohibit illegitimate evidence and its further use and exploitation. However, this prohibition is not absolute since there are some exceptions that permit the use of these means. Furthermore, the human value is protected also by the “protection of personal data authority”. The prohibition of collection and reclamation of unlawful evidence is a characteristic of not only the Greek but also the Cypriot legal order.

8. ΛΗΜΜΑΤΑ

- Παράνομα Αποδεικτικά Μέσα
- Ατομικά Δικαιώματα
- Ανθρώπινη Αξία
- Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων

KEYWORDS

- Illegitimate Evidence
- Rights of Individuals
- Human Value
- Protection of personal data authority

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

1. Νομοθεσία

1.1 Ελληνική Νομοθεσία

- Ελληνικό Σύνταγμα
- 2225/1994 «Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας και άλλες διατάξεις»
- ν.2472/1997 παράγραφος 1 «Για την σύσταση Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα»

1.2 Κυπριακή Νομοθεσία

- Κυπριακό Σύνταγμα
- Ν.54(Ι)/94 Περί της Αποδείξεως (Τροποποιητικός)
- Ν.1996(Ν.92(Ι)/96) Περί της προστασίας του Απορρήτου της ιδιωτικής επικοινωνίας.

2. Νομολογία

2.1 Ελληνική Νομολογία

- Απόφαση 10541/1976 ΠλημΑθ., σχετικά με το Δημοσιογραφικό απόρρητο.
- Απόφαση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων 1122/7.9.2000 Για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων μέσω κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης.
- Απόφαση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων 1697/2000 Για την νομιμότητα άρσης του απορρήτου.
- Απόφαση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων 100/31.1.2000 Για την νομιμότητα χρήσης προσωπικών δεδομένων σε τηλεοπτικές εκπομπές.

- Απόφαση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων 401/15.2.2001 (15/2001) Για την ανάλυση γενετικού υλικού για σκοπούς εξιχνίασης εγκλημάτων και ποινικής δίωξης.

2.2 Κυπριακή Νομολογία

- Απόφαση Ανωτάτου Δικαστηρίου Κύπρου 15 Απριλίου 1998/ Αρ.324
- Απόφαση Ανωτάτου Δικαστηρίου Κύπρου 27 Οκτωβρίου 1999/Αρ.343

B. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

1. ΒΙΒΛΙΑ

- Ανδρουλάκης Νίκος, *Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης, β' έκδοση*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1994.
- Αρβανιτάκης Στ. Πάρις, *Ζητήματα αποδεικτικών εγγράφων*, Εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη, 1992.
- Γέσιου-Φαλτσή Πελαγία, *Δίκαιο Αποδείξεως*, Εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη.
- Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, *Συνταγματικά Δικαιώματα Γενικό μέρος-Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου Τόμος Γ'- Ημίτομος Ι*, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή, 2005.
- Δόνος Π. – Μήτρου Λ. – Μίτλεπτον Φ. – Παπακωνσταντίνου Ευ. *Η Αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων & η επαύξηση της προστασίας των δικαιωμάτων, (Σειρά Δίκαιο & Κοινωνία στον 21^ο αιώνα)* Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2002.
- Ηλιάδης Τάκης, *Το δίκαιο της Απόδειξης [Μια Πρακτική Προσέγγιση]*, Κύπρος 1994.
- Ηλιοπούλου-Στράγγα Τζούλια, *Η «τριτενέργεια» των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων του Συντάγματος 1975*, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή, 1990.
- Ηλιοπούλου-Στράγγα Τζούλια, *Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου [Η αποδεικτική*

απαγόρευση του άρθρου 19 παράγραφος 3 του αναθεωρηθέντος Συντάγματος], Εκδόσεις Αν. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή, 2003.

- Καίσης Γ. Αθανάσιος, *Παράνομα αποδεικτικά μέσα*, Εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη, 1986.
- Καίσης Γ. Α. – Παρασκευόπουλος ΑΜ. Ν., *Προστασία Προσωπικών Δεδομένων*, Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Κακογιάννης Π. Γιώργος, *Η Απόδειξη [Το δίκαιο της απόδειξης όπως εφαρμόζεται στην Κύπρο]*, Κύπρος 1983.
- Καμίνης Β. Γιώργος, *Παράνομα αποδεικτικά μέσα και συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή, 1998.

2. ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ (INTERNET SITES)

- <http://www.law.uoa.gr/~adimitrop/>
- <http://www.lib.uoa.gr/>
- <http://library.ucy.ac.cy/>
- <http://www.elexica.com/>
- <http://www.lawnet.gr/>
- <http://www.findlaw.com/>